

Bygging av små kraftverk

- planlegging og sakshandsaming

Før bygging av eit kraftverk tek til, må utbyggjar ha fått vurdert om tiltaket treng konsesjon (løyve) etter vassressurslova. Ei utbygging treng konsesjon dersom den kan vere til nemnande skade eller ulempe for nokon allmenne interesser i vassdraget. Dette må vurderast individuelt. Dersom det er klart at tiltaket må ha konsesjon, må søknad sendast NVE. Dersom dette ikkje er klart, må tiltakshavar sende melding til NVE, med tilstrekkelege opplysningar til å avgjerde konsesjonsplikta. For planar som ikkje treng konsesjon etter vassressurslova tar kommunen over den vidare sakshandsaminga etter plan- og bygningslova.

Kva er små kraftverk?

Med små kraftverk meiner vi i denne samanhengen kraftverk med installasjon under 10000 kW. Dei delast i tre kategoriar etter størrelsen: mikrokraftverk, minikraftverk og småkraftverk. Mikrokraftverk har installasjon mindre enn 100 kW. Minikraftverk har installasjon frå 100 kW til 1000kW, medan kraftverk med installasjon mellom 1000 kW og 10000 kW vert kalla småkraftverk. Med tanke på konsesjonsplikt etter vassressurslova har desse grensene ikkje noko å seie.

NVE Veileder 2/2003 "Veileder i planlegging, bygging og drift av små kraftverk" og rapport 14/2007 "Planlegging og etablering av små kraftverk" gir ei enkel orientering om planlegging

av små kraftverk, slik som hydrologi, berekningar av kraftproduksjon og økonomi, teknisk planlegging og reglar.

Fleire lover og forskrifter å ta omsyn til

Dei som skal byggje kraftverk, vil kome i kontakt med fleire lover og forskrifter som skal sikre at det vert teke omsyn til allmenne interesser. Dei viktigaste er vassressurslova, plan- og bygningslova og energilova. Ei utbygging må vere avklara i høve til desse lovane før bygging tek til. Utbyggjar har og ansvar for å sjå til at utbygginga ikkje går ut over freda kulturminne (kulturminnelova).

Før søknad om konsesjon for eller

Kraftstasjonen på Søreide, Breimsvassdraget, med villmarkspanel og torvtak.

melding om kraftutbygging vert sendt til NVE, må utbyggjar ha avklara dei privatrettslege tilhøva. Dette gjeld tiltakshavar sin rett til å nytte vatnet og det vassfallet som er tenkt utbygd, og om utbygginga kan ha verknader for andre sine rettar. Utbyggjar har sjølv ansvaret for å avklare desse tilhøva mellom partane.

Vurdering av konsesjonsplikt etter vassressurslova

Dersom det er klart at utbygging treng konsesjon etter vassressurslova (§ 8), må utbyggjar sende søknad om dette til NVE, sjå punktet "Handsaming av søknad om konsesjon" under. Dette gjeld større kraftverk, kraftverk som omfattar oppdemming, senking av vasstanden og overføringar mellom vassdrag, og kraftverk som vil påverke alminnelig lågvassføring. NVE tilrår at det for kraftverk over 1000 kW blir søkt om konsesjon utan først å gå vegen om vurdering av konsesjonsplikta.

Dersom det på førehand ikkje er klart at prosjektet treng konsesjon etter vassressurslova, må utbyggjar få NVE til å vurdere og avgjerde dette etter § 18 i lova. Det avgjerande for NVE si vurdering er i kva grad allmenne interesser vert eller kan verte skada av tiltaket. Allmenne interesser er i første rekkje knytt til natur og miljø, men òg interesser knytte til kulturminne, landbruk og friluftsliv.

Konsesjonsplikt når kraftverket vil nytte alminnelig lågvassføring

Alle prosjekt i elvar eller bekkar med årssikker vassføring som vil ta i bruk så mykje vatn at det vil gå ut over alminnelig lågvassføring, vil vere konsesjonspliktige, jf. § 10 i vassressurslova. Årssikker vassføring er i denne samanhengen vassføring som ved middeltemperatur over frysepunktet ikkje tørkar ut av naturlege årsaker oftare enn kvart tiande år i gjennomsnitt. Alminnelig lågvassføring er ein hydrologisk berekna verdi (berekningsmetoden er gitt i Stor-

Kraftstasjonen på Gjerland, i sideelv til Gaularvassdraget, er lagd godt inn i terrenget og den har fått ein enkel arkitektur som harmonerer med bruken av bygget.

tingsproposisjon nr. 39 (1998-99).

I ei konsesjonshandsaming vil det kunne bli fastsett ei minstevassføring som kan vere lågare, lik eller høgare enn alminneleg lågvassføring, etter ei avveging som tek omsyn til konkurrerende brukarinteresser i vassdraget.

Sakshandsaminga ved vurdering av konsesjonsplikt

- Søkjar skal gjere skriftleg greie for planane og sende dei i tre eksemplar til NVE sitt regionkontor.
- NVE ber fylkesmannen om å vurdere kva for miljøverninteresser som kan verte påverka.
- NVE avgjer etter dette om kraftverket vil trenge løyve etter vassressurslova.

For å forenkle sakshandsaminga og sikre at vassdragsstyresmaktene får dei naudsynte opplysningane, er det utarbeidd eit skjema som syner kva for data som er naudsynt for å vurdere konsesjonsplikta. Skjemaet kan hentast frå NVE sine nettsider.

Det må reknast med noko tid frå planar er mottekne til NVE si vurdering ligg føre. Grunnen er mellom anna at det for sakshandsaminga ofte vil vere naudsynt å synfare utbyggingstaden. Synfaring må gjerast på bar mark. Dersom NVE konkluderer

med at det er naudsynt med konsesjonshandsaming etter vassressurslova, skal søknad sendast NVE.

Handsaming av søknad om konsesjon

Dersom NVE har bestemt at utbygginga treng konsesjon, eller det utan vidare er klart at utbygginga er konsesjonspliktig, skal utkast til søknad sendast til NVE. NVE vil kontrollere at søknaden inneheld naudsynte opplysningar, før endeleg søknad vert sendt i så mange eksemplar som NVE treng.

NVE kan gje konsesjon etter vassressurslova § 8 for kraftverk med installert effekt under 10 000 kW. Søknaden vert kunngjort i lokal presse, lagt ut til offentleg gjennomsyn og sendt på høyring til mellom anna kommunane, fylkesmannen og fylkeskom

Inntaksarrangementet for minikraftverket på Grøng i Gaularvassdraget

Minikraftverk i Ullensvang: Kraftstasjonsbygga i tre og stein har fått ei god utforming.

munen. Som regel vil NVE òg synfare området.

For større kraftverk gjev NVE ei innstilling til Olje- og energidepartementet. Endeleg vedtak vert fatta av regjeringa. Høyringa i desse sakene er meir omfattande og sakshandsamingstida monaleg lenger.

For kraftverk mellom 1000 og 10000 kW (småkraftverk) må det gjennomførast ei enkel fagleg undersøking av biologisk mangfald som kan verte

Røygate som er forankra på betongfundament, minikraftverket i Ullensvang

påverka. NVE og Direktoratet for naturforvaltning har lagd ei vegleiing om dette, NVE-veilder 1/2004 "Dokumentasjon av biologisk mangfold ved bygging av småkraftverk" og 3/2007. "Dokumentasjon av biologisk mangfold ved bygging av småkraftverk (1-10 MW)"

Handsaming etter plan og bygningslova

Alle kraftutbyggingar, både dei som treng og dei som ikkje treng konsesjon etter vassressurslova, må avklarast i høve til arealplanar for det aktuelle området. Kommunen avgjer om det kan gjevast dispensasjon frå arealplanen eller om det må utarbeidast reguleringsplan. Utbyggjar må sjølv kontakte kommunen for å få avklara dette.

Kraftutbygging der NVE har bestemt at det ikkje er naudsynt med konsesjon etter vassressurslova, må ha byggjeløyve frå kommunen. For kraftverk som får konsesjon etter vassressurslova er det ikkje naudsynt med byggjeløyve, fordi konsesjonshandsa-

minga erstattar byggjeløyve.

Kraftutbygging i verna vassdrag

For kraftutbygging i verna vassdrag gjeld strengare reglar enn for andre vassdrag. Omsynet til verneverdiane skal veie tungt, både i vurderinga av konsesjonsplikta og i konsesjonshandsaminga. Stortinget har vedteke at det i verna vassdrag kan gjevast konsesjon for kraftverk mindre enn 1000 kW (mikro- og minikraftverk). Føresetnaden er at utbygginga ikkje går ut over verneverdiane. Dersom utbygginga er i strid med verneverdiane, kan NVE avslå søknaden utan vidare handsaming. Vurdering av konsesjonsplikta, konsesjonshandsaminga og handsaminga etter dei andre lovane skal skje etter same rutinar som i andre vassdrag.

Tryggleik knytt til kraftverk

Eigar av vassdragsanlegg har ansvaret for at anlegget er trygt for menneskje og miljø. I følge Forskrift om klassifisering av vassdragsanlegg § 4 skal eigar foreta ei vurdering av brudd

Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) er et direktorat under Olje- og energidepartementet med ansvar for å forvalte landets vann- og energiresurser.

NVE skal sikre en helhetlig og miljøvennlig forvaltning av vassdragene, fremme en effektiv kraftomsetning og kostnadseffektive energisystemer og bidra til en effektiv energibruk.

NVE har en sentral rolle i beredskapen mot flom og vassdragsulykker og leder den nasjonale kraftforsyningsberedskapen.

NVE er engasjert i FoU og internasjonalt samarbeid innen sine fag-områder. NVE er nasjonal faginstusjon for hydrologi.

Informasjon fra Norges vassdrags- og energidirektorat

Fakta-ark nr. 4 2005 (Fakta 7-02 revidert)

konsekvensar for dam (demning) og turbinrør ved å fylle ut eit skjema for klassifisering. Skjemaet skal sendast NVE for godkjenning. Dette kravet gjeld både dei kraftverka som er fritatt frå konsesjonsplikta og dei som konsesjonshandsamast. Skjema kan hentast på NVE sine nettsider.

Anlegg som er bygd i strid med vassressursloven eller vedtak etter loven

Eit kraftverk skal ikkje byggjast utan at det har fått konsesjon eller at NVE har gitt fritak frå konsesjonsplikta. For kraftverk som ikkje er bygd i samsvar med konsesjon, konsesjonsvilkår eller føresetnader for konsesjonsfritak, kan NVE gi pålegg om retting (vassressurslova § 59). Då kan utbyggingen verte pålagt å endre utbygginga eller å rive anlegget.

Dei elektriske anlegga

Små kraftverk har normalt ikkje høgspenning. Høgspenningkomponentar kjem først inn som ein del av tilknyttinga til linjenettet. Slik tilknytting kan berre gjerast av personell med høgspenningkompetanse. NVE stiller ikkje krav til eigen anleggskonsesjon for kraftverk der spenningane i stasjonen og nettet ikkje overstig 22 kV. Desse installasjonane kan byggjast og driftast i medhald av det lokale nettselskap sin områdekonsesjon. Utbyggar må sjølv ta kontakt med områdekonsesjonær for vidare handsaming av nettilknytting. Det er ein føresetnad at planlagde nybyggingar er godt grunngjeve og at det er teke omsyn til andre arealbruksinteresser i området. I vilkåra til dei enkelte områdekonsesjonane er det fastsett korleis planar for nye anlegg skal handsamast.

Mikrokraftverk på Hestad, i eit sidevassdrag til Gaularvassdraget: Kraftstasjonen er eit lite bygg som er plassert i tunet bak dei andre husa.

NVE har bede energiverka krevje dokumentasjon av at dei formelle sidene ved bygging av kraftverka er i orden før dei inngår avtale om kjøp av kraft og/eller nettleige.

Meir informasjon

Meir informasjon er lagt ut på NVE sine nettsider www.nve.no.

Fakta

Norges vassdrags- og energidirektorat

Hovedkontor

Middelthunsgt. 29
Postboks 5091 Majorstua
0301 Oslo
Telefon: 22 95 95 95
Telefaks: 22 95 90 00
Internettadresse: www.nve.no

Regionkontor

NVE-Region Nord

(dekker Nordland nord for Saltfjellet (inkl. Rødøy kommune), Troms, Finnmark og Svalbard):
Kongensgate 14–18, Pb.394,
8505 Narvik, Tlf: 76 92 33 50

NVE-Region Midt-Norge

(dekker Nordmøre, Sør-Trøndelag, Nord-Trøndelag og Helgeland):
Trekanten, Vestre Rosten 81,
7075 Tiller. Tlf: 72 89 65 50

NVE-Region Vest

(dekker Hordaland, Sogn og Fjordane, Sunnmøre og Romsdal):
Naustdalsv.1B, Pb. 53, 6801 Førde.
Tlf. 57 83 36 50

NVE-Region Sør

(dekker Buskerud, Vestfold, Telemark, Aust-Agder, Vest-Agder og Rogaland):
Anton Jenssens gt.5,
Pb. 2124, 3103 Tønsberg.
Tlf. 33 37 23 00

NVE-Region Øst

(dekker Østfold, Oslo, Akershus, Hedmark og Oppland):
Pb. 4223, 2307 Hamar.
Tlf: 62 53 63 50

Ansvarlig: Informasjonsdirektør
Sverre Sivertsen
Fagansvarlig: Jens Petter Taasen
Layout: Rune Stubrud
(Fakta 7-02 revidert)
Korrigeringer nov. 2007
Trykk: BRA-trykk
Opplag: 500
Foto: NVE